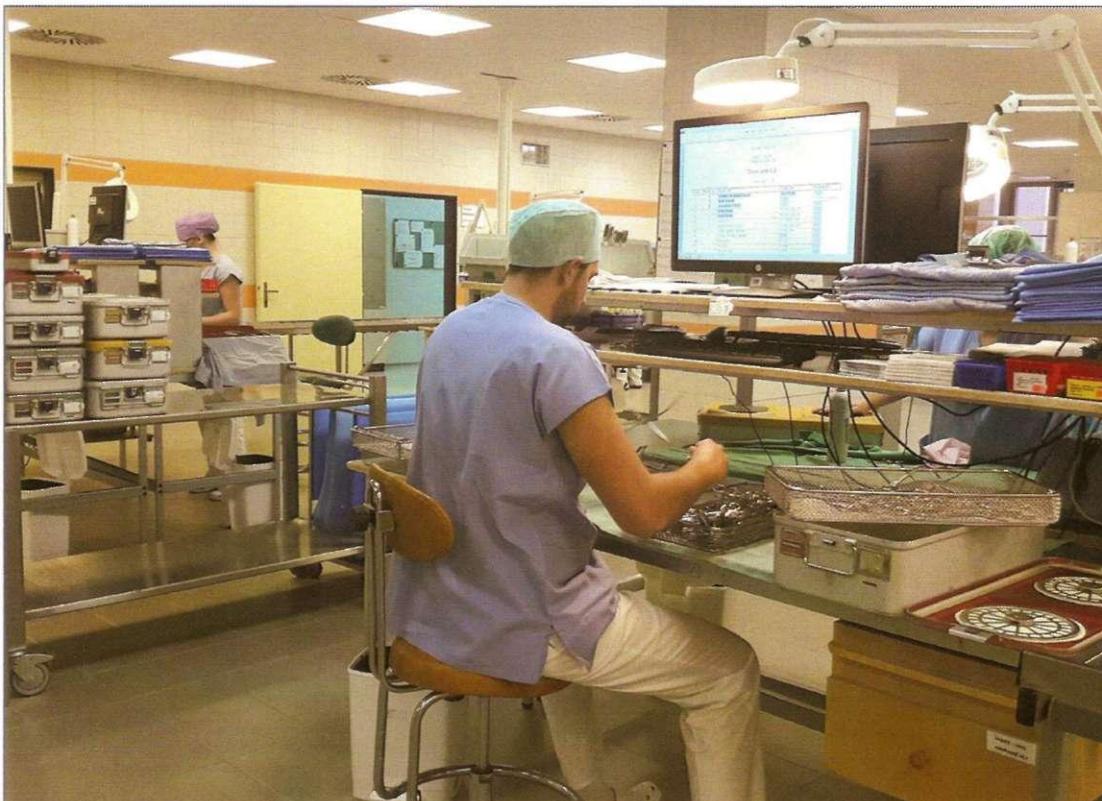

HYGIENA

ČASOPIS PRO OCHRANU A PODPORU ZDRAVÍ

ROČNÍK 63, ČÍSLO 4, 2018

Vydává Státní zdravotní ústav ve spolupráci s TIGIS, spol. s r. o.
EXCERPOVÁNO V BIBLIOGRAPHIA MEDICA ČECHOSLOVACA, Crossref,
EMCare, EBSCO Academic Search Ultimate, INDEX COPERNICUS

ISSN 1802-6281

TIGIS

HYGIENA

ČASOPIS PRO OCHRANU A PODPORU ZDRAVÍ

Casopis Společnosti hygieny
a komunitní medicíny ČLS JEP
a Slovenskej spoločnosti hygienikov SLS

Ročník 63, 2018, číslo 4

REDAKČNÍ RADA

PŘEDSEDA REDAKČNÍ RADY:

doc. MUDr. Jaroslav Kříž
Státní zdravotní ústav
Šrobárova 48, 100 42 Praha 10

ZÁSTUPCE PŘEDSEDY:

prof. MUDr. Eudmila Ševčíková, CSc.
Ústav hygieny LF UK
Špitálska 24, 813 72 Bratislava

TAJEMNÍK REDAKCE ČASOPISU:

MUDr. Věra Kernová
Státní zdravotní ústav
Šrobárova 48, 100 42 Praha 10

ČLENOVÉ:

MUDr. Bohumil Havel
KHS Pardubického kraje, územní prac. Svitavy
Milady Horákové 375/12, 568 02 Svitavy

doc. MUDr. Pavol Hlúbik, CSc.
Fakulta zdravotnických studií, Univerzita Pardubice
Průmyslová 395, 530 03 Pardubice

prof. MUDr. Jana Jurkovičová, CSc.
Ústav hygieny LF UK
Špitálska 24, 813 72 Bratislava

doc. MUDr. Dana Müllerová, Ph.D.
Ústav hygieny a preventivní medicíny
LF UK v Plzni
Lidická 4, 301 66 Plzeň

doc. MUDr. Hana Provazníková, CSc.
Ústav centra preventivního lékařství 3. LF UK
Ruská 87, 100 00 Praha 10

MUDr. Jarmila Rážová, Ph.D.
KHS Středočeského kraje se sídlem v Praze
Dittřichova 329/17, 128 01 Praha 2

prof. MUDr. Ivan Rovný, Ph.D., MPH
Ústav ochrany zdravia
Fakulta veřejného zdravotnictví
Limbová 14
833 03 Bratislava

MUDr. Pavel Totušek
Františky Kocourka 2/3077
150 00 Praha 5

MUDr. Vladimír Valenta, Ph.D.
KHS Libereckého kraje se sídlem v Liberci
Husova 64, 460 31 Liberec 1

MUDr. Jaroslav Volf, Ph.D.
Oddělení pracovního a preventivního lékařství
FN Ostrava
17. listopadu 1790
708 52 Ostrava-Poruba

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO

Karel Hatiar

Ergonomia a prevencia porúch zdravia 115

PŮVODNÍ PRÁCE

Jana Kratěnová, Kristýna Žejglícová, Vladimíra Puklová

Respirační onemocnění u dětí v Moravskoslezském kraji ve srovnání
s výsledky celostátního monitoringu 116

Magda Taliánová, Veronika Sluková

Hodnocení pracovní zátěže u sester pracujících na úseku centrální
a příslušné sterilizace 122

Kristina Somerlíková, Jakub Salaba

Subjektivní hodnocení vlastního zdraví studenty vybraných
vysokých škol 129

Věra Olišarová, Valérie Tóthová, Sylva Bártlová, Ivana Chloubová,

Helena Michálková, Lenka Šedová, Kristýna Toumová, Marie Trešlová

Vnímání edukace o výživě českou populací 40+ 135

PŘEHLEDOVÉ PRÁCE

Vladimír Bencko, Otakar Klein

Dvoousté jubileum narození Max von Pettenkofera (1818–1901)
zakladatele našeho oboru – „velekněze“ hygieny 140

KRÁTKÁ SDĚLENÍ

Eva Nekvindová

Právní aktuality za období od 1. 7. 2018 do 30. 9. 2018 144

RECENZE KNIH/ČLÁNKŮ

Nové poznatky o příjmu selenu a zdraví populace 121

Silný stres může zvyšovat riziko rakoviny 128

Obdobný účinek palmového a olivového oleje na krevní lipidy 134

Kouření a těhotenství 139

Mortalita u ostravských horníků 143

ZPRÁVY

Nový ředitel Státního zdravotního ústavu 145

22. konference Výživa a zdraví v Teplicích 145

Středočeští hygienici kontrolují dodržování tzv. protikuřáckého
zákonu 146

Zemřel MUDr. Vladimír Polanecký 146

Předčasnou úmrtnost na nepřenosné nemoci lze snížit o 45 % 147

Nová směrnice WHO o hlučku 147

30 let Zdravých měst WHO 148

Na obálce je ilustrační fotografie k článku autorek M. Taliánové a V. Slukové: Hodnocení pracovní
zátěže u sester pracujících na úseku centrální a příslušné sterilizace na s. 122. Fotografie je uveřejněna se
souhlasem Fakultní nemocnice Brno. Autorem fotografie je Dagmar Ježková, vrchní sestra CS FN Brno

CONTENTS**EDITORIAL***Karel Hatiar*

Ergonomics and the prevention of health disorders 115

ORIGINAL ARTICLES*Jana Krátenová, Kristýna Žejglicová, Vladimíra Puklová*Respiratory diseases in children in the Moravian-Silesian Region
(Czech Republic) in comparison with results of the national
monitoring 116*Magda Taliánová, Veronika Sluková*Evaluation of the occupational stress of nurses working in central
and operating theater sterilization units 122*Kristina Somerlíková, Jakub Salaba*

Subjective health self-assessment in students of selected universities 129

*Věra Olišarová, Valérie Táthová, Sylva Bártlová, Ivana Chloubová,**Helena Michálková, Lenka Šedová, Kristýna Toumová, Marie Trešlová*

Perception of nutrition education by the Czech population of 40+ ... 135

REVIEW PAPERS*Vladimír Bencko, Otakar Klein*The two hundredth anniversary of the birth of Max von Pettenkofer
(1818–1901) of the founder of our discipline – the “high priest”
of hygiene 140**SHORT COMMUNICATIONS***Eva Nekvindová*

Legal actualities during 1. 7. 2018 – 30. 9. 2018 144

BOOK/ARTICLE REVIEWSNew pieces of knowledge on selenium intake and population
health 121

Great stress can increase the risk of cancer 128

Analogous effect of palm and olive oil on blood lipids 134

Smoking and pregnancy 139

Mortality in Ostrava miners 143

NEWS

New director of the National Institute of Public Health 145

22th national conference Nutrition and health in Teplice 145

Central Bohemia public health officers are checking up on
the abiding by the so-called anti-smoking law 146

Vladimír Polanecký, MD, passed away 146

Premature mortality due to noncommunicable diseases can be
reduced by 45% 147

A new WHO guideline on noise 147

Thirty years of WHO Healthy Cities 148

<https://hygiena.szu.cz>**Vydavatel:**Státní zdravotní ústav
Šrobárova 48
100 42 Praha 10
IČO 750 103 30ve spolupráci s
TIGIS, spol. s r. o.
Brumovická 998/24
102 00 Praha 10 – Hostivař**Adresa redakce:**Státní zdravotní ústav
redakce časopisu Hygiena
Šrobárova 48, 100 42 Praha 10
tel.: 267 082 493
fax: 267 082 114
e-mail: vera.kernova@szu.cz**Předplatné a distribuce:**Státní zdravotní ústav
Středisko vědeckých informací
Šrobárova 48
100 42 Praha 10
tel.: 267 082 288
fax: 267 082 114
e-mail: vaclava.novakova@szu.cz**Inzerce:**
TIGIS
 TIGIS, spol. s r. o.
 Brumovická 998/24
 102 00 Praha 10 – Hostivař
 tel.: 274 008 500
 fax: 274 008 510
 e-mail: kohlerova@tigis.cz
Zlom, scan, tisk:
TIGIS
 TIGIS, spol. s r. o.
 Brumovická 998/24
 102 00 Praha 10 – Hostivař
Evidenční číslo
MK ČR E4651

Vychází 4x ročně

ISSN 1802-6281

Dáno do tisku:
23. 11. 2018Žádná část časopisu nesmí být reprodukována
tiskem, fotografickou cestou, počítačovými
soubory dat nebo jinými způsoby bez
předchozího písemného svolení vydavatele.

ERGONÓMIA A PREVENCIA PORÚCH ZDRAVIA

K prvým kontaktom s dopadmi pokračujúcej priemyselnej revolúcie na zamestnancov som sa stretol pri práci na oddelení Ergonómie a dizajnu vo Výskumnom ústavе mechanizácie a automatizácie (VÚMA) v Novom Meste nad Váhom, neskôr aj na Ústave preventívnej a klinickej medicíny (ÚPKM) v Bratislave a tiež v rámci spolupráce so SZÚ v Prahe. V roku 1996 ma vybrali na jednosemestralne štúdium na Univerzite v Iowe (ďalej UI), organizované v rámci programu Národného ústavu hygieny (NIH) v USA zameraného na pomoc pre štátu strednej a východnej Európy pre oblasť verejného zdravotníctva v období prístupu do Európskej únie. Tento program sa realizoval v podobe grantu cez Fogartyho nadáciu a umožňoval vybraným špecialistom pracujúcim v oblasti verejného zdravotníctva absolvovať jednosemestralne štúdium na UI (Department of Occupational and Environmental Health) zamerané na zdravotné vplyvy prostredia, vybrané kapitoly z preventívneho pracovného lekárstva, epidemiológiu a tiež ergonómiu. Šlo tu o vytvorenie podmienok pre spoločné výskumy so zahraničnými partnermi. Prvý takýto turnus prebehol v zimnom semestri roku 1996.

Ako absolventi tohto štúdia sme dostali možnosť oboznámiť sa s fungovaním verejného zdravotníctva zameraného na prevenciu chorôb súvisiacich s prácou v podnikoch v USA v procese rozbiehajúceho sa procesu „Priemyslu 4.0“ (t.j. štvrtej priemyselnej revolúcie).

Toto uľahčilo pochopenie procesov, ktoré vznikali v oboch štátach rozdeleného Československa. Na rozdiel od ostatných štátov bola v Československu tradícia oddelenia inštitúcií bezpečnosti práce a preventívne zameraného verejného zdravotníctva, ktoré sa na úrovni podnikov spájali cez podnikových lekárov a bezpečnostných technikov. Nežná revolúcia priniesla slobodnú voľbu lekára, čo vytiesnilo lekárov z podnikov a tým významne narušilo priamu spoluprácu špecialistov oblasti preventívneho pracovného lekárstva a bezpečnosti práce v podnikovej praxi, ktorá sa v zahraničí realizuje ústavmi označovanými ako „Health and Safety Institutes“. Na prekonanie tohto problému sme v spolupráci s kolegami z UI navrhli, v rámci vtedajšej výzvy agentúry APVV na prihlásование spoločných slovensko-amerických projektov, projekt zameraný na overenie poznatkov z osvedčených preventívne zameraných podnikových programov účastníckej ergonómie. Uvedený projekt sme realizovali v prevádzkach 18 podnikov. Výsledkom bol všeobecný model ergonomického programu pre stredne veľké podniky na Slovensku, ktorý sme nazvali modelom HCS 3E. Tento model bol potom rozpracovávaný pre konkrétné podniky. V druhom roku riešenia tohto projektu došlo dekrétom ministra zdravotníctva k zrušeniu ÚPKM a tým aj oddelenia ergonómie s laboratóriom.

V uvedenom čase došlo aj k zrušeniu Štátnych zdravotných ústavov na Slovensku a ich premene na Regionálne úrady verejného zdravotníctva. Obmedzili sa výskumné aktivity verejného zdravotníctva zamerané na prípravu špecifickej slovenskej legislatívy. Tým sa strácajú aj podmienky pre odbornú diskusiu k úpravám legislatívy a tak často dochádza k preberaniu zahraničných predpisov a noriem. V súčasnosti nám dokonca hrozí, že vďaka politickému tlaku budú určovať obsah našej legislatívy veľké zahraničné firmy. Ubúdajú snahy v oblasti prevencie tăžkostí a chorôb súvisiacich s prácou, stúpa záujem o diagnostiku chorôb. Je to chyba, lebo keď už je diagnostikovaná choroba z povolania, tak ako je to bežné v zahraničí, nastáva možnosť žalovania takéhoto podniku jeho zamestnancami. Tento trend je neprijemný najmä v súvislosti s postupujúcim procesom „Priemyslu 4.0“, v rámci ktorého ubúdajú pracoviská s manuálnou prácou, ľudí postupne nahradzajú automaty. Už aj v masmédiách sa pripustilo, že v dohľadnej dobe sa počíta s masívnejším prepúšťaním zamestnancov z dôvodu postupu automatizácie. Tento prechodný proces sa v súčasnosti realizuje na úkor kvality pracovných podmienok človeka z hľadiska prevencie chorôb súvisiacich s prácou. Dochádza tu k „zoštihľovaniu“ počtu pracovných úkonov pri vysokom pracovnom tempe, čím sa strácajú možnosti pre sebarealizáciu a spokojnosť s prácou u zamestnancov. Pribúda monotónia a presýtenie prácou so všetkými negatívnymi dopadmi na zdravie a bezpečnosť práce. Pritom existujú technické možnosti, ako zamestnancom pomôcť a uľahčiť prechod na automatické výrobné systémy. V súčasnosti pokračujeme v riešení uplatňovania preventívne zameraných ergonomických programov v podnikoch v rámci projektov VEGA č. 1/0235/17 a č. 1/101/18.

V rámci preventívneho pracovného lekárstva na Slovensku a pravdepodobne aj v Českej republike bude potrebné viac sa zameriť na prevenciu a realizovať detailnejšie štúdie a výskumy pre legislatívne účely s využitím epidemiologických metód pri príprave odborných argumentov na diskusie s legislatívcami, podnikateľmi a politikmi.

Doc. RNDr. Karol Hatiar, CSc.

Ústav priemyselného inžinierstva a manažmentu, Slovenská technická univerzita, Bratislava, MTF so sídlom v Trnave

<https://doi.org/10.21101/hygiena.a1642>